

Alice Voinescu în dialog cu Dumnezeu

Mariana CRĂCIUN

The paper intends to define and analyze Alice Voinescu's religious life and work, her strong believes in life being filtered by the divine word/ Christian laws. Having the misfortune of living in a tormented world (the period after the Second World War and that of the communist dictatorship) Alice Voinescu found a way of surviving by escaping in her interior world. Her hardships became her joys, she knew how to give meaning to every sad moment of her life by means of Christian guidance. Some critics portrayed her as a mystic feminine figure having a strong aura of holiness, but she never considered her as such, although she kept a permanent dialogue with God (in her Journal, even in her philosophical considerations).

Se poate greu rezuma traiectul profesional al Alicei Voinescu, personalitate culturală de mare finețe și cu un destin ales. Deși considerată „unul dintre cei mai de seamă specialiști pe care i-a avut cultura românească a primei jumătăți de secol” (Dan Grigorescu) norul comunismului a împiedicat răspîndirea și cunoașterea operei scriitoarei, lucrările sale fiind „date la topit” (*Eschil*) sau modificate pînă la renunțarea autoarei înseși de a mai publica. Astfel, cu excepția celor trei lucrări, *Montaigne*, *Aspecte din teatrul contemporan* și *Eschil*, restul operei sale va fi publicat postum, prima lucrare abia în 1983.

Opera Alicei Voinescu însumează mai multe direcții: *carieră didactică* (titulară a catedrei de estetică și literatură dramatică), *conferințele și implicările Alicei Voinescu în psihologie*, în *problemele sociale* ale unei societăți în declin (*Contribution dans la Psychologie de l'Assistance Sociale en Roumanie*, *Gînduri pentru viață*), *considerațiile filosofice* (*Hermann Cohen – Un Platon modern*, *Kant și Școala de la Marburg*, *Scepticismul francez*), *militantă a feminismului românesc* (*Umanismul feminin*), *creația literară* (*Întîlnire cu eroii tragici*, *Scrisori către fiica și fiul meu*, *Jurnal*, *Scrisori din Costești*), *estetica teatrului* (studii ale operelor lui Henrik Ibsen, Frank Wedekind, Bernard Shaw, Luigi Pirandello). O dimensiune-pilon a vieții sale a fost credința reprezentată prin comuniunea permanentă cu Dumnezeu, dialogul inițiat cu divinul încă din copilărie: „Îmi amintesc de cînd eram fetiță de 14-15 ani, cînd încă nu mă atinsese durerea vieții, îmi amintesc de doruri de un «dincolo», de o melancolie, o nemulțumire față de bucuriile vârstei mele. O «*Ahnung*», o «presimțire» a unei alte realități pe care o simțeam în jurul meu, nevăzută. Eram poate făcută să cred, dar m-a tulburat învățătura pe care am cerut-o eu, nu mi-a fost impusă. Cred că o nevoie de a ști creștea în mine alături de

aceea de *a crede* (s.a.). Toată viața am încercat să le pun de acord. Au fost ani când se împăcau în mine, dar la marile încercări, se izbeau, intrau în conflict și eu în criză. Nu mă simt bine când nu cred într-un Dumnezeu personal și în Christos” (Voinescu, 1997: 646). Sentimentul existenței unei realități paralele asigurate de o lume nevăzută străbate întreg discursul confesiv al autoarei. Alice Voinescu și-a păstrat la nivel spiritual contactul cu spațiul din afară, spațiul nevăzutului, planurile riscând, odată cu înaintarea în vîrstă, să se suprapună, toți prietenii decedați trăiesc *dincolo*, comunică cu ea prin semne și prin lumea onirică.

Alice Voinescu a crescut în spațiul cultural românesc construindu-și viața pe coordonatele echilibrului interior practicînd o dialectică între materie și spirit, cunoaștere și adevăr, simțire și cugetare. Atît parcursul său cultural-formativ cît și viața sa interioară s-au aflat sub semnul zbuciumului unei vieți aparent ratate, după înseși spusele autoarei, dar care se transformă într-o existență sublimă prin credința în Dumnezeu și în Om: „omenescul e trecerea veșnic vie, veșnic actuală, veșnic reîncepută de la ceea ce este la ceea ce trebuie să fie – de la realitate la ideal. Omenescul e trecerea neîntreruptă de la conștiința care nu bănuiește și nu cere încă adevărul, spre conștiința care îl posedă” (1 martie 1946).

Credința autoarei nu este una sigură, certă, comodă, factor neperturbat și sursă de echilibru permanent. De multe ori viața o încearcă, Dumnezeu o testează pentru a-i permite să mai urce o treaptă de sfințenie. Suferința interioară se transformă în acele momente în crize spirituale, revolta înecînd-o și dialogul cu Dumnezeu fiind dur și recalcitrant: „Dumnezeule aspru, implacabil tiran, cum te joci cu noi, biete ființe neputincioase! [...] nu există cer decît pentru cei puternici. Da, știu, blestem, Doamne, pentru că ești crud și nepăsător” (Voinescu, 1997: 697).

Caracter extrem de puternic, personalitate complexă, conducător al Asociației Creștine a Femeilor, militantă pentru feminismul românesc, supraviețuitor și martor al unor reale tragedii sociale (războaie mondiale, ascensiunea fascismului, revolta legionară, alungarea monarhiei - tînărul rege Mihai, instaurarea regimului comunist, asistarea la deportări, detenția), Alice Voinescu a știut de-a lungul anilor să-și păstreze integritatea, să rămînă un spirit democrat și să-și exprime în permanență ideile, credințele în spiritul obiectivității, eticii și autenticității ce au caracterizat-o.

Privind din unghi hermeneutic viața Alicei Voinescu putem analiza o fenomenologie a „eșecului”, seria de experiențe tragice trăite de aceasta ajutînd-o de fapt să se autodepășească, să se înconjoare cu o aură de misticism și să trăiască privilegiul unei *vita contemplativa*. *Femeia* Alice Voinescu, pendulînd între *împlinire* și *ratare* ca trepte de creștere întru sublim, se desprinde de efemerul lumii brutalizate comuniste și în ultima parte a vieții ei își proiectează existența într-un „dincolo” absolut, esențializat. Fenomenologia „eșecului” presupune două aspecte: suita de evenimente, fenomene ce au concurat la o direcție descendentă a destinului Alicei Voinescu și maniera în care aceasta a reușit să extragă din acest cumul nefast esența fecundă a acestor eșecuri. Ratarea reprezintă un mobil al autodezvoltării, Alice Voinescu schimbîndu-și viața odată cu fenomenul

hermeneutic al „înțelegerii înțelegerii” vieții, schimbându-și optica asupra vieții. Practicînd permanent autocritica severă, Alice își definește aspru propria conduită: „*Autointoxicare cu principii și simțăminte străine firii mele. Un fel de Madame Bovary a misticii*” (Voinescu, 1997: 475).

Prin amabilitatea domnului Nicolae Boangiu, secretar literar al Teatrului Național „Marin Sorescu” din Craiova, am obținut manuscrisul piesei de teatru *Alice nu știe să moară* (autor Gheorghe Truță), piesă inspirată de *Jurnalul* Alicei Voinescu și care a fost pusă în scenă în anul 2005. Drama oferă o perspectivă postmodernistă de receptare a omului Alice Voinescu, Gheorghe Truță practicînd ironia fină în conturarea atît a portretului Alicei cît și în evidențierea celor doi poli importanți între care a pendulat Alice Voinescu de-a lungul vieții: Stello (iubirea pămînteană) și îngerul (iubirea divină). Dramaturgul a sintetizat extrem de bine relația pe care a avut-o Alice cu Dumnezeu și plasarea acesteia mai mult în irealitate (*dincolo*) decît în realitatea istorică. Îngerul trimis de creator pentru a o lua pe Alice în ceruri va fi în repetate rînduri refuzat de aceasta. Iubind-o pe Alice, îngerul va rămîne fără aripi pentru a-i permite Alicei să mai rămînă pe pămînt puțin: „Eu n-am trăit, cum am să mor?”, „Mi-e greu să plec așa... Mă simt nepregătită. Dacă privesc în urmă, ce imagine ciudată lasă viața mea, îngere. N-o pot părăsi așa!” (Truță p. 4).

Pentru fiecare amînare a înălțării la cer, pentru fiecare concesie făcută Alicei, îngerul pierde cîte ceva din trupul său divin:

„ALICE: Dar ție îți lipsește aureola. Vai, Doamne, cum ai permis una ca asta?! Te doare?

ÎNGERUL: Iubirea nu doare. Altfel tot universul ar fi încrîncenat. Numai de un singur lucru îmi e frică, Alice.

ALICE: De care, îngere?

ÎNGERUL: Mi-e teamă ... că voi fi făcut om (înspăimîntat). Orice, numai om, nu! Doamne.. al meu... fă-mă orice vrei, piatră, deal, apă, broască, ac cu gămălie, panou electoral, brișcă sau rulotă, floare sau spin, pantof, stîlp de telegraf... Dar te rog, oricît aș greși... nu mă face om!” (Truță p. 15).

În interviurile avute cu Ion Biberi, Alice declară cu acea sinceritate spontană: „Sunt credincioasă, dar nu mistică. Iubesc viața pămîntească, realitatea. Sînt convinsă că dacă nu trăești adînc toate clipele vieții tale, faci o lacună în absolut. Ești responsabil de fiecare moment pe care îl trăești. [...] Socotesc că există o realitate divină. Cred în Christ, în Sfînta Maria. Sînt o creștină practicantă. Am ajuns la împăcare prin gîndire personală. Am cucerit această treaptă” (Biberi, 1945: 109-110). Trăind între două lumi, Alice realizează că nu a trăit în fapt deloc, atributul ratării însoțind-o în permanență.

Înzestrată cu un ascuțit spirit autocritic, visînd și încercînd perfecțiunea, Alice Voinescu își deschide jurnalul printr-o tehnică de confesie inversă, oferind bilanțul vieții și înțelepciunea creștină cîștigată:

„Cum nu veți citi aceste rînduri decît cînd nu voi mai fi eu, pot să-mi permit o sinceritate pe care, oricum aș vrea-o, n-aș putea s-o ajung, știind că veți citi jurnalul

acesta fiind eu în viață. [...] Pînă azi nu am făcut, nici gîndit lucruri pe care nu le-aș putea mărturisi, n-am jignit nici legi sociale, nici naturale. L-am mîniat, desigur, pe Dumnezeu – dacă e – prin faptul că n-am știut să înțeleg semnul ce-mi făcea prin toate necazurile și greutățile ce întîmpinam. Acum știu și simt că de tot ce ți se întîmplă ești responsabil și regret din toată conștiința că am putut meschiniza prin furii banale, indignări forțate de formule cărturărești, prin dureri factice, fiindcă mi le inoculam cu gîndul că așa se cuvine să suferi cînd ești înșelată, mințită, decepționată etc.! Ce rău îmi pare că am trăit așa cei mai buni ani ai vieții mele, în care puteam fi numai lumină și înțelegere îngăduitoare, în care trebuia să radiez în jurul meu viață autentică” (Voinescu, 1997: 1-2).

Însă viața autentică emană odată cu înaintarea în vîrstă, odată cu suma experiențelor tragice la care va fi supusă (detenție, domiciliu forțat, demiterea din spațiul universitar, mizeria financiară etc.). Treptele nenorocirilor pe care le urcă aparțin scării divine, ea înălțîndu-se de fapt sper cer, cîștigînd grație divină. Este uimitoare capacitatea Alicei Voinescu de a înțelege lumea atît prin prisma științelor raționale (logica, psihologia) cît și prin intermediul celor umaniste (filosofia, estetica, arta). Acestea însă nu dobîndesc valoare reală dacă nu sînt trecute prin filtrul credinței, prin filonul său religios, ortodoxia reprezentînd chintesența sistemului său de viață.

Citind jurnalul Alicei Voinescu rămîi surprins de validitatea demonstrată a fiecărei considerații religioase, ea nu își impune sau îți impune nimic din credința sa, ea doar oferă argumente, sau, în momente de cumpănă a vieții, le caută.

„Tot mai mult înțeleg dogma Grației, prin intermediul lui Iisus. [...] *Crezînd*, omul se tîmăduiește de insuficiența cugetării sale, o corectează prin actul de credință care e împlinire și afirmare a unui Adevăr definitiv, intangibil dar real. Tot mai mult înțeleg că numai adevărata creștinare ne poate tîmădui de pieire. *Oameni liberi*, deci oameni, am întîlnit numai printre creștinii care *iubesc* (s.a.) pe Dumnezeu” (Voinescu, 1997: 197).

Există o permanentă luptă în sufletul Alicei Voinescu la nivelul propriei religiozități. Nu neagă niciun moment existența divină, nu o contestă însă pare că o testează, o provoacă la dialog. Nu are atitudinea pasivă a credinciosului care se supune tacit dictonului *Crede și nu cerceta*, ci ea devine partener de discuție cu Dumnezeu, induce un raport de egalitate. Să nu înțelegem prin acest raport o egalitate a puterii, nu, e doar o plasare a actanților pe același cod al comunicării. „Nu «Crede și nu cerceta»; poți cerceta, *trebuie cercetat* (s.a.) tot ce privește natura, societatea etc. Dar nu cerceta «pentru că îți trimite Dumnezeu o încercare». Nu discuta cu Dumnezeu, iată ce înțeleg prin porunca aceasta. Completă predanie, acceptarea vieții, nu exclude cea mai vie curiozitate în lumea fenomenelor. Mi s-a luminat un punct nou” (Voinescu, 1997: 154). Sau „Am gîndit: Dumnezeu *este* un plan. M-au năpădit scrupule. Oare nu fac schismă? Oare nu e o concesie făcută din punct de vedere științific? Dar știința nu e și ea drum spre Dumnezeu? Poate că e drum, și Dumnezeu *este* dincolo de drum. Nu înțeleg. Accept supunerea față de ce

nu înțeleg. Dar nu ca obscurantism, nu ca pasivitate, *ci ca veșnică căutare* (s. a.). Caut intim ce poate da ipoteza lui Dumnezeu” (Voinescu, 1997: 90).

Sînt nenumărate pasajele confesive ale autoarei în care Dumnezeu apare în postura unui receptor fin, empatic: „Fie voia Ta, Doamne! Îl simt pe Dumnezeu acum, îmi revine credința, dar pe un alt plan, cu totul altul decît înainte. Este «Dumnezeul meu al puterii». Este Energia imensă avînd o personalitate! Mă atrage către El ca pentru a-mi dezvălui o taină. Știu că nu e o înfruntare. Nu este orgoliu. Dar nu mai este Dumnezeul Dragostei, în care credeam, nici acela al copilăriei mele, nici unul indiferent, este Eul meu virtual, adică sînt legată de El, evoluez prin El, mă hrănesc din El. nu e limpede, este un sens care mă luminează în tot ce fac. Doamne! Doamne! Mulțumesc!” (Voinescu, 1997: 48). „Doamne, lasă-mă să Te caut și să Te găsesc liberă, prin harul Tău, nu prin voința mea. Îți mulțumesc pentru tot. Călăuzește-i pe ceilalți pe căile Tale, dă-mi înțelegere și fă-mă să consimt fără rezerve” (Voinescu, 1997: 107).

Discuțiile cu Dumnezeu însă iau deseori și forma reproșului sau a atitudinii resemnate: „Ajută-mă să nu urăsc, nici să mă încăpăținez, nici să cedez din slăbiciune și lipsă de rezistență. Mă ofer Ție să fiu instrument pentru ce vrei Tu. Simt că-mi vei cere lucruri grele, că dacă mă liberezi de chinurile unei căsnicii atît de agitate, e ca să mă întrebuițezi aiurea. Parcă îmi e teamă, parcă aș continua să sufăr în intimitatea unei case mici, decît să mă expun vînturilor din afară. Dar cum vrei Tu, Doamne!” (Voinescu, 1997: 99) sau „Biserica cere să te detașezi de oameni pentru a te dărui lui Dumnezeu. Eu nu sînt încă la o a doua etapă: m-am depărtat de oameni, m-am apropiat de alți oameni, singuratici – nu mi-e dor de Dumnezeu! Și totuși nu-l pot nega. Îl simt și pe el ca pe mine, în nesfîrșită dimensiune! E «dincolo». Și îmi pare că cei care vor să și-l facă al lor, cei care-l tot reclamă pe Iisus pentru ei personal, pentru mîntuirea individuală văzută de El, mi se par niște copii mari, egoiști” (Voinescu, 1997: 13).

Uneori sentimentul unui dogmatism moștenit, al unei existențe suprimate de elanul trăirilor autentice, efuziunilor sentimentale, se strecoară în sufletul autoarei astfel încît seria gîndurilor contradictorii se instalează (frustrare și îndoială, resemnare și revoltă): „sînt numai în aparență o sfîntă! Dumnezeul meu sînt cuvintele! Cred în Dumnezeu, dar nu în cel denumit astfel, un altul trage de mine, trebuie să-l recunosc cu voce tare. Eu mărturisesc numai un Dumnezeu moștenit, nu pe cel care se revelează personal! Este aceasta din nou o ispită? Oare te poate ajuta numai supunerea la o religie, dogmatic? Numai ea te poate izbăvi? Simt că în mine vrea să se facă Lumina, dar mi-e frică. Trebuie însă să ieși în întîmpinarea harului. Eu mă opun. Mă cheamă oare Dumnezeu sau Necuratul? Îmi pare ca și cum aș fi un strigăt fals” (Voinescu, 1997: 82).

Două sînt instanțele la care se raportează Alice Voinescu de-a lungul vieții sale: Stello (soțul) și Dumnezeu. Ei formează un triunghi spiritual, sau, mai bine spus, un cerc hermeneutic al înțelegerii. Cît timp era în viață Stello, Alice discută mai mult cu Dumnezeu, plîngîndu-se de mariajul său cu Stello: „Viața cu Stello devine imposibilă. Mă întreb, Doamne, ce gînduri ai cu mine!? Știu că eu l-am ales, că Tu

mi-ai pus piedici, dar pentru o biată atracție fizică, atât de firească unei fete tinere, de ce să plătesc o viață întreagă nu numai cu umilințe, dar cu o reală suferință fizică? Nu înțeleg planurile Tale, Doamne! Mă supun, dar fără bucurie. Știi că nu asta îmi ceri. Dar Stello m-a degradat pînă și în aspirații, pînă și în puterea de elan și de efort” (Voinescu, 1997: 157). În momentul în care Stello trece *dincolo*, rolurile se inversează, acesta devenind confidentul absolut, întruchipare a unei iubiri idealizate și tragic pierdute prin neînțelegerea ei din timpul vieții, Dumnezeu trecînd aparent în plan secund. La fiecare clipă grea, Alice se întoarce însă plină de căință la Dumnezeu: „Liniște. Trăiesc în zbulucium dar mă atinge pe din afară. Îți mulțumesc, Doamne. Ieri m-am îndoit adînc de existența Ta. Sentiment de gol total. M-am rugat să nu mă lași. M-ai ajutat. Mă încearcă tot mai des îndoiala. Am constatat că nu mă liniștește ea, nici vreun raționament. Îndată ce mă rog, *malgré tout*, o clipă, parcă răspunde. Pesemne trebuie să-l cucerim zilnic – cu minuta” (Voinescu, 1997: 93). Astfel, *Jurnalul* Alicei este unul în doi: pînă la moartea soțului său, Alice vorbește și se sfătuiește în permanență cu Dumnezeu, îl ceartă și o ceartă, se zbate între *îndoială și tăgadă* în spirit arhegian. După moartea lui Stello, Dumnezeu este metamorfozat în persoana soțului, sau, mai bine zis, soțul devine confident și mediator divin. Toate interogațiile sînt lansate către decedat, acesta fiind investit din momentul morții cu o aură divină, devine protectorul Alicei („oare nu faci parte din divin?”).

Spirit critic, obiectiv, Alice Voinescu își justifică rațional credința religioasă, fiecare dicton creștin este analizat, interpretat:

„Singura orientare care nu poate distruge ci construi, care nu dezbină ci unește, e credința în Dumnezeu și supunerea oricărei trebi omenești voinței divine. Numai oamenii sînt conduși de Dumnezeu, ascultători chemării Lui, pot conduce bine națiunile și le pot călăuzi pe calea chemării lor. Cui ascultă, Dumnezeu îi vorbește. Cine se supune chemării divine, găsește sensul, deci pacea vieții. Principiul psihologic: natura umană se poate schimba. Prin urmare, nimeni nu poate decreta despre un om că e incorigibil. Nu sînt oameni buni și oameni răi, ci oameni conduși de Dumnezeu și oameni neconduși de El” (Voinescu, 1997: 84) sau „Acum înțeleg sensul poruncii: să iubești pe Dumnezeu mai presus de orice. E singurul mijloc de salvare din Eul cel mic, meschin, fricos, încătușat. Dragostea de Dumnezeu e puterea creatoare a duhului, care emancipează pe om de ce *e dat* în actul creator și afirmativ al tendinței spre Dumnezeu. *Dragoste* (s. a.) este un cuvînt care prea se confundă cu atracția erotică. Oricît subliniezi, platonizezi, rămîne urma fizicului” (Voinescu, 1997: 85).

Definiția creștinismului: „Creștinizarea e o tehnică prin care sufletul cîștigă intensitatea necesară pentru a ieși din haosul materiei. O dată «născut», el nu poate muri fiindcă i se schimbă calitatea de viață și prin el, care pătrunde toate momentele tale, toate acțiunile, gîndurile, simțirile, adică le dă coloratura lui spirituală specială, omul, drept conștiință iese din proporțiile timpului fizic. Timpul psihologic al lui Bergson e variabil de la clipă la eternitate. Acesta e timpul spiritual. Preocuparea de o viață după moarte avea două aspecte: 1. prelungirea

unității noastre biologice – și asta nu o cred, 2. permanența actului spiritual, a acestei realități nespațiale și netemporale – de asta sînt convinsă. Cînd Sf. Pavel spune în *Epistola către Romani*, cap. 8,2: «Căci legea duhului vieții în Iisus Hristos m-a liberat de legea păcatului și a morții» sau 8,6: «Căci cei ce sînt după trup cugetă cele ale trupului, iar cei ce sînt după Duh, cele ale Domnului. Căci dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace». Înțeleg că «Iisus este Calea, Adevărul și Viața», adică a realizat spiritualitatea pură și a propus pentru oameni metoda, adică *drumul* (s. a.) spre El, acest fel de a trăi fără spaima de moarte» (Voinescu, 1997: 87).

Vicisitudinile vieții o frîng odată cu înaintarea în vîrstă și cu instalarea regimului comunist: „Doamne! Iar m-am răcit de Tine. Te mărturisesc, dar iar nu te trăiesc. Tot mai mult recunosc că Tu ceri completa desfacere de lume, pentru ca mișcarea lăuntrică să se libereze complet și să se avînte spre Tine. Acum efortul cade. Mă complac prea mult în simțăminte omenești. [...] Nu mai sînt dinamică, nu mai sînt obosită. Mă îngraș, semn evident că iar sînt pe pămînt” (Voinescu, 1997: 97), însă „Grea e viața! Dar cu Tine, Doamne Iisuse Hristoase, se ușurează!” (Voinescu, 1997: 105).

În vremuri de restriște națională Alice Voinescu apelează din nou la grația divină: „Zile grele, definitive, agnostice. Cine nu e cu Tine Hristoase, e contra Ta și sînt cu Tine chiar cei ce nu cred în Tine dar cred în Evanghelia Ta; iar nu sînt cu Tine cei ce se închină și cred în putere și neagă dreptatea. Doamne, e vremea de apoi, cînd se aleg ai Tăi de ai întunericului. Nu permite să-ți scape vreun român, fie-ți milă de toți oamenii, îndură-Te de nemernicia noastră a tuturor, *pêle-mêle*, căci am înnebunit cu toții [...] Nu Te pot vedea hitlerist, Doamnel!” (Voinescu 1997: 189). Hitler e „biciul lui Dumnezeu, e nenorocitul blestemat în care toate puterile infernale pot lucra asupra Europei întregi. Ar trebui să ne rugăm pentru el, nenorocitul!” (Voinescu, 1997: 195). „Înțeleg ce înseamnă «sfîrșitul lumii», e sfîrșitul omului ca atare, ca ființă vie în drum spre o conștiință tot mai luminată. Sfîrșitul înseamnă deraierea de pe șina normală care nu atinge idealul, dar care e în direcția lui” (Voinescu, 1997: 258).

Alice Voinescu definește natura umană doar prin raportarea la două condiții: de *înger* sau de *bestie*, nu există calea de mijloc. Durerea neamului românesc reverberează în durerea Alicei și aceasta, la rîndul ei, se revoltă cu ochii spre cer: „Azi dimineată am avut o mare discuție *violentă* cu Dumnezeu. L-am acuzat de nedreptate cu neamul nostru, de colaborare cu cei răi și nemernici. În fine, am fost foarte îndrăzneată, dar cred că așa îi plăceam. Nu mai vreau să mă supun *orbeste*. Mă supun fiindcă la urma urmelor am impresia că *tot* (s. a.) El le știe mai bine pe toate, dar vreau să știu și eu, și asta nu se poate cînd nu miști, nu te lupți cu El. Azi i-am spus verde în față o mulțime de nedreptăți ce face cu bieții de noi” (Voinescu, 1997: 374). Și, puțin mai tîrziu: „Cred în Dumnezeu, în altă viață. Dacă mă înșel, totul e pierdut. Doamne, nu ne lăsa” (p. 518).

După experiența închisorii („Pușcăria a fost un examen suprem, sper că nu mă mai așteaptă altul! L-am trecut foarte mediocru pentru că *nu i-am înțeles sensul*

decît după ce am scăpat și mi-am regăsit libertatea. Sînt grozave metodele divine de a ne crește! M-aș ruga fierbinte să nu mă mai puie la altă învățătură, de nici un fel. Să mă lase o mediocră” - Voinescu, 1997: 731) și aflîndu-se în exil la Costești, Alice notează în Jurnal: „Iisus cere smerenie, el înțelege să-și trăiască fiecare nimicnicia în fața lui Dumnezeu! Cu cît trăiești mai adînc contrastul, cu atît ești mai «capabil» de Dumnezeu. A te cutremura de măreția Lui este a avea simțămîntul ce te înființează ca om și smerenia atunci devine izvor de măreție omenească. Acum însă smerenia mea e falsă, e numai dezolare, deziluzie de mine, o nemulțumire față de bietul rest inert ce am scos din închisoare. Nu mai cred în mine fiindcă *nu mai cred* (s.a.) în legătura mea cu Creatorul. Eu nu am trăit nici această încercare cum se cuvenea: lucid, brav, acceptînd-o ca atare. Tot timpul în rugăciune țipam ca copiii mici, în sinea mea, ceream cu patimă să ies din țarc, zguduiam zăbrelele și dam din picioare! Am pierdut meritul ce puteam culege [...]” (Voinescu, 1997: 636) sau „Simt în mine acum o revoltă contra celui pe care îl numim Dumnezeu. Azi sînt luciferică. Să mă rog. O să încerc, dar inima se revoltă. Și apoi, Dumnezeu nu poate primi o rugăciune de sclav” (la Costești, în domiciliu forțat) (Voinescu, 1997: 661).

Spre sfîrșitul vieții, declară concludiv: „Cînd îl simt pe Dumnezeu în mine, totul e bun. Altfel sînt o ființă mediocră. *Artist ratat! Gînditor ratat! O femeie suprarată!* Sînt eu vinovată de această stare hibridă? E oare din cauza incapacității mele de a mă ruga, adică de a crede intens în spirit? Efortul meu e pînă la urmă tot fizic. Spun «Doamne, Doamne», cu buzele și cu trupul meu, dar nu pot face legătura între spiritul meu și Dumnezeu. O singură dată am realizat un slab contact – experiența crucii. Lucrez asupra mea fără să izbutesc să ies din timp și să mă desprind de pămînt” (Voinescu, 1997: 672).

Traseul spiritual voinescian este unul sinuos, comuniunea și ne(com)uniunea cu Dumnezeu fiind fațete ale credinței sale religioase. Asocierea proprie cu Iov este deplin justificată în confesiunile sale, credința pasivă fiind însoțită des cu îndrăzneala răzvrătitorului: „Te mărturisesc, dar iar nu Te trăiesc” (Voinescu, 1997: 97).

Bibliografie

- Biberi, Ion, 1945, *Alice Voinescu*, în *Lumea de mîine*, Editura Forum, București
Truță, Gheorghe, *Alice nu știe să moară*, manuscris
Voinescu, Alice, 1997, *Jurnal*, ediție îngrijită, evocare, tabel biobibliografic și note de Maria Ana Murnu, prefață de Alexandru Paleologu, Editura Albatros, București